

Nr 72.

Av herr **Kronlund m. fl.**, om skrivelse till *Kungl. Maj:t* angående utredning och förslag i fråga om minskning eller avskrivning av den avgäld, som utgår från de hemman, vilka varit delägare i Ätrans åsänkingsföretag.

Vid sänkningen av ån Ätran ålade vederbörande synerätt genom utslag den 11 juni 1861 bolaget för denna sänkning att i ersättning för den förlust, bostället ett mantal Åkerholmen komme att lida därigenom att en till samma boställe hörande vattenmjölkvarn, Åkerholmens kvarn, måste utrivras, till bostället årligen gälda den uppskattade behållna inkomsten av kvarnen, 253 riksdaler, som sålunda utgjorde den årliga avgälden, som vederbörande delägare i åsänkingsbolaget för framtiden hade att betala.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 maj 1892 har sagda avgäld förklarats skola ingå till kronan och påföres nu delägarna i bolaget i samband med kronoutskylderna.

Under senare tider och på grund av elektricitetens stegrade användning ha vattenkvarnarna så småningom förlorat i värde och flerstädes blivit fullkomligt värdelösa genom inrättandet av moderna elektriska kvarnar. Att så är förhållandet med ifrågavarande kvarn framgår av bilagda intyg.

Det av assistenten vid kungl. lantbruksstyrelsens agrikulturtekniska byrå avgivna, här bilagda intyg utvisar, att kvarnen varit obetydlig, vattentillgången ringa och endast förekommande vid några kortare tidpunkter på året, att den hittills upplupna avgälden representerar ett belopp av omkring 5,200 kronor och att staten med denna avgäld redan erhållit full valuta för den utrivna kvarnen. Därtill kommer att till följd av företagets dåliga utförande vattnet återtagit sitt forna lopp och att, om den gamla kvarnen numera funnits, densamma haft samma tillgång på vatten som förut, vadan den utgående ersättningen, som naturligtvis huvudsakligen avsett den vattentillgång, som genom sänkningen berövats kvarnen, måste förefalla vederbörande hemmansägare obillig.

Delägarna, som utgöra denna avgäld, finna densamma på grund av

dessa skäl icke vara rättvis eller billig, då densamma numera kan anses utgå för något som i närvarande stund torde hava varit i det närmaste värdelöst, och de hava vid flera tillfällen gjort framställning om dess avskrivning, ehuru förgäves.

Avgälden, som belöper å de olika i åsänkingsföretaget intresserade hemmanen, är visserligen i de flesta fall rätt obetydlig men utgör dock alltid en ytterligare tunga för de jordbrukare som därmed belastas. Av oförklarlig anledning har under en längre tid denna avgäld icke uttagits från de hemman, som äro belägna inom Älvsborgs län. På sista tiden har man emellertid kommit underfund med denna försummelse och nu hava å vederbörande hemmansägare, som nu innehava respektive hemman, utdebiterats avgäld för samtliga de tio senaste förflutna åren, en åtgärd, som måste kännas så mycket mer betungande för hemmansägarna, som dessa i många fall icke innehaft sina hemman under alla dessa tio åren och i de flesta fall icke torde utan kostsamma rättegångar kunna utfä resterande beloppen av sina företrädare.

Det synes mig därför med billighet och rättvisa förenligt, om staten efterskänkte det till indrivning nu utdebiterade belopp och tillika avskreve ifrågavarande avgäld för samtliga ifrågavarande hemman som därav besväras. Denna avgäld är ju närmast att betrakta såsom en grundskatt och borde såsom sådan avskrivas.

Den avgäld som redan uppburits, först av vederbörande boställshavare och sedermera av kronan, torde nog hava utgjort en riklig ersättning för den utrivna vattenmjölkvarnen.

Då jag emellertid icke kan förutsätta, att riksdagen omedelbart skulle vilja företaga en dylik avskrivning, hemställer jag,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i vad mån det kan vara med billighet och rättvisa förenligt att minska eller avskryva den avgäld, som till inbetalning utdebiterats eller för framtiden skall utgå från de hemman, som varit delägare i Ätrans åsänkingsföretag, samt därefter för riksdagen göra den framställning, som kan av utredningen föranledas.

Stockholm den 27 maj 1914.

G. Kronlund.

Felix Hamrin.

Thure Widlund.

Bilaga 1.

På begäran få vi undertecknade intyga, att som allmänt omdöme kan med säkerhet fastslås, det här i trakten vattenmjölkvarnarna under nu senaste båda tiotalen år, dessas värden högst betydligt nedgått och minskats, och har prisvärdet särskilt under de senaste åren reducerats till $\frac{1}{4}$ av det normala medelvärde de förut haft, detta beroende på att förmalningen av säden nu vanligast sker vid kvarnverk drivna med ånga, suggas eller elektricitet; då vid dessa verk en jämn och säker drift kan påräknas året runt, ha dessa kvarnar allt mer och mer tillvunnit sig lantbrukarnes förtroende, och kan utan tvekan med full bestämdhet sägas, att den lilla obetydliga kvarn, som vi veta förefunnits vid Åkerholmen, under nuvarande förändrade förhållanden varit till ringa eller intet värde.

Betygas vara med sanna och riktiga förhållandet överensstämmande.

Vartofta den 2 februari 1914.

<i>J. E. Lidberg,</i> Fabriksägare.	<i>Alfr. Gustafsson,</i> Hemmansägare.	<i>A. Th. Bohman,</i> Hemmansägare.
<i>F. E. Andersson,</i> Kvarnägare.	<i>Alfred Johanson,</i> Landstingsman.	<i>August Johansson,</i> Landstingsman.

Bilaga 2.

På begäran få vi undertecknade härmed intyga, att, alldenstund vi kunna minnas och erinra oss, medelvattennivån vid Åkerholmens kvarn var ungefär densamma åren före kanalgrävningen som det nu är; alldenstund vi också erinra oss, att ifrågavarande kvarn dels var synnerligen bristfällig, samt som allmänt omdöme ansågs vara för högt taxerad, enär den icke vid vissa tider ägde tillräcklig vattentillgång och icke således kunnat driva en jämn verksamhet, vadan vi anse det vattennivån nu under senare åren betydligt ökats på grund av att kanalen icke underhållits och kan mottaga den vattenmassa, som då den varit nygrävd.

Betygas vara med sanna förhållandet överensstämmande.

Öja, Lilleg. den $\frac{22}{1}$ 1914.

Fredrik Johansson,
Nämndeman.